

IRAK

MINA HAUGE NÆRLAND

Hvordan i all verden ble tapstallene i Irak ti ganger høyere?

Problemet med å telle de døde

- **650 000 døde:** 10 arbeidere ble skutt og drept på vei til jobb i Baquba, drøyt seks mil nordøst for Bagdad. I en artikkel i Lancet hevdes det at antallet drepte i Irak-krigen er ti ganger så høyt som tidligere antatt.

Foto: Helmiy al-Azawi/Reuters

AMERIKANSKE MYNDIGHETER ga tidlig i Irakkrigen beskjed om at de ikke aktet å kartlegge hvor mange sivile irakere som ble drept i konflikten.

- Vi driver ikke med telling av døde («we don't do body counts»), var [general Tommy Franks](#)' berømte [uttalelse](#) fra begynnelsen av krigen.

Dermed har det vært opp til organisasjoner og forskningsmiljøer å fortelle den delen av krigshistorien.

Brookings Institutions [Iraq Index](#) er en av de mest anerkjente oversiktene, likeså [Iraq Body Count](#), en oversikt laget av [en rekke britiske og amerikanske forskere](#).

MEN FOR EN UKE SIDEN kom altså rapporten som anslo at antallet drepte ikke var rundt 50 000, som er det høyeste tallet de andre institusjonene har operert med, men mer enn ti ganger så høyt: [drøyt 650 000](#).

Det britiske medisinske tidsskriftet [The Lancets](#) artikkel har vært førstesideoppslag over hele verden, og på nytt satt krigen i Irak på dagsorden.

Forskerne Gilbert Burnham, Riyadh Lafta, Shannon Doocy og Les Roberts står bak artikkelen, og undersøkelsen er gjennomført av [Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health](#) i Baltimore, og School of Medicine ved [universitetet i Bagdad](#).

I artikkelen finner man, i tillegg til en beskrivelsen av undersøkelsen, følgende lille, men oppsiktsvekkende avsnitt:

- Unntatt i Bosnia, finner vi ingen tidligere konfliktsituasjon hvor man ved hjelp av passiv informasjonsinnsamling har klart å kartlegge mer enn 20 prosent av de dødsfallene man har målt ved populasjons-baserte metoder for informasjonsinnsamling.

Det er slik passiv informasjonsinnsamling kilder som for eksempel Iraq Body Count har basert seg på.

BUSH-ADMINISTRASJONEN var raskt ute og benektet de nye tallene:

- Jeg anser ikke dette for å være en troverdig rapport. Det gjør heller ikke general George Casey, eller irakiske tjenestemenn. De metodene som er brukt i studien er diskrediterte, [sa Bush](#) på en pressekonferanse i det Hvite Hus.

- Tallene er langt over noen andre tall jeg har sett. Jeg har aldri sett tall som overstiger 50 000, og jeg fester ikke lit til undersøkelsen i det hele tatt, sa Casey, som er øverstkommanderende for amerikanernes operasjon i Irak.

- **STUDIEN VIRKER** veldig solid. I Lancet-undersøkelsen har de brukt et standarddesign som brukes i forskning på dødsårsaker. Medisinere bruker denne typen metode hele tiden, og de er godt utprøvde, sier forsker ved fredsforskningsinstituttet PRIO, [Håvard Hegre](#), til Dagbladet.no.

Hegre har inngående kjennskap til statistisk forskningsmetode, og har forsket på konsekvensene av og årsakene til interne konflikter i mange år.

BEGRAVER SINE DØDE: Et offer for en bilbombe begraves i Najaf. Amerikanske myndigheter avviser de siste dødstallene fra Irak.

AliAbu Shish/Reuters

RUSSISKE MYNDIGHETER STANSER INFORMASJON: Viktor Kiselev mistet et øye etter å ha blitt torturert i Chernokozovo-fengselet nord i Tsjetsjenia. Nå bor han på et hjem for eldre og handikappede i Grozny. Konflikten i Kaukasus er en av de vanskeligste av alle å kartlegge.

Foto: Eduard Korniyenko/Reuters

I Lancet-undersøkelsen har de plukket ut 47 [clustere](#) (opprinnelig 50, men tre av dem måtte ekskluderes fra den endelige studien), det vil si mindre grupper spredd over hele landet. Hvert cluster besto av 40 husstander. Utvalget ble gjort for sikre et representativt utvalg av den irakiske befolkningen.

Innenfor disse clustrene intervjuet et team på fire fagpersoner til sammen 12 801 individer innenfor 1 849 husstander. Intervjuerne var to kvinner og to menn. Alle var leger med både erfaring fra undersøkelser av denne typen og samfunnsmedisin. De snakket både arabisk og engelsk.

- Så har de altså fått opplysninger om 629 dødsfall ved å spørre dette utvalget om drepte familiemedlemmer. Videre har de spurt om årsaken til dødsfallet, og i 80 prosent av tilfellene har de også sett en dødsattest, forklarer Hegre.

I Lancet-studien har de kartlagt hvor mange av dødsfallene som hadde forskjellige voldelige årsaker. Etter dette har de ganget opp antallet døde, og funnet hva den tilsvarende andelen drepte blir i hele befolkningen.

Og konklusjonen, i statistiske former, ble følgende:

- Vi anslår at fram til juli 2006, har 654 965 (392 979 - 942 636) personer blitt drept som en konsekvens av krigen. Av disse dødsfallene var 601 027 (426 369 - 793 663) forårsaket av vold, og den vanligste voldelige årsaken var skuddskader.

DISSE MÅTENE å konkludere på bør kanskje forklares.

Forskerne anslår at drøyt 650 000 er døde som en konsekvens av krigen. Men hvis man legger de strenge statistiske metodene til grunn, fastslår de altså at med [95 prosent sannsynlighet](#) vil antallet drepte på grunn av krigen være et sted mellom 392 979 og 942 636 personer.

Når det gjelder de voldelige dødsfallene, har man et mindre intervall: Forskerne mener de med 95 prosent sannsynlighet kan fastslå at mellom 426 369 og 793 663 personer har fått en voldelig død etter at krigen begynte.

Dette dreier seg om store sprik, men selv det minste anslaget på drøyt 390 000 tusen døde er åtte ganger høyere enn de 50 000 vi har vært vant til å høre om tidligere.

- Usikkerheten i anslaget skyldes at de bare har dekket en halv promille av befolkningen. Jo flere respondenter i en undersøkelse, jo mindre usikkerhet blir det i konklusjonene, forklarer Hegre.

Og at usikkerheten i det første anslaget er større enn i det andre, skyldes ifølge forskeren at de første tallene er kalkulert frem i sammenligning med tall fra før krigen. Disse tallene fra før krigen begynte er det dårlig dokumentasjon på, og dermed blir usikkerhetsmarginen større. Hegre mener likevel det er troverdige tall forskerne har kommet fram til:

BLIR I IRAK: Amerikanske soldater ved åstedet for en bilbombe i Bagdad. Den militære operasjonen ser ikke ut til å ta slutt på flere år. Foto: Ali Haider/EPA

- De som utførte intervjuene har kanskje et insentiv for å overdrive antall døde. Men jeg tror ikke det er noe stor sannsynlighet for det, sier han.

Å ANSLÅ ANTALLET drepte i en konflikt er et veldig politisert tema. Man må behandle tallene med stor skepsis og gå grundig inn i materialet, sier Aage Borchgrevink, rådgiver ved den norske Helsingforskomite, til Dagbladet.no.

Han har lenge arbeidet med [krigen i Tsjetsjenia](#), en av de vanskeligste å kartlegge av alle voldelige konflikter i verden.

- I den konflikten er det store tall det dreier seg om, men det er umulig å si hvor mange som er drept. Det er faktisk umulig å si hvor mange mennesker som egentlig befinner seg i området, sier han.

Borchgrevink forklarer at det er gjort noen kartlegginger ved å intervju flyktninger i naborepublikkene, men at disse tallene er veldig usikre, og at man ikke vet hvor representative de som er intervjuet er.

- Det er noen tall på forsvinninger som er samlet av [Memorial](#), en respektert organisasjon. De har dokumentert 3000 forsvinninger, men det er bare en liten del, og er nok mer en indikasjon.

Han forklarer at mens det russiske forsvarsministeriet opererer med 4-5000 drepte soldater, har en organisasjon som kaller seg soldatmødrene forsøkt å telle, og kommet til noe sånt som 15-20000 drepte. Og det er bare russiske soldater. I tillegg er det mange opprørere og sivile drept i konflikten.

I den [forrige krigen i Tsjetsjenia](#) Ble et sted mellom 45 000 og 100 000 mennesker drept av den lille befolkningen på under en million mennesker.

- Den nåværende krigen er like brutal som den første. Det har vært massiv bombing, store tap, all sivil infrastruktur er ødelagt, og vi vet om flere massakre enn i den første krigen. Problemet med å kartlegge konflikten må ses i lys av den veldig vellykkede mediestrategien til russiske myndigheter om å kontrollere all informasjon fra konfliktsonen, sier Borchgrevink.

EN AV DE KONFLIKTENE der tapstall i stor grad ble gjenstand for politiske strategier, var [krigen i Bosnia](#). Det ble operert med store tall på antall drepte både fra FN og fra muslimske land.

200 000 var under krigen et tall bosniske myndigheter opererte med, mens FN anslo at 278 000 var drept.

Disse tallene ble justert ned etter krigen, og undersøkelser etter krigen har ført til anslag på i overkant av 100 000 døde.

- På samme måte opererte motstandere mot Natos bombing av Jugoslavia med store tapstall, mens Human Rights Watch bare fant noen hundre drepte da de undersøkte saken, forklarer Borchgrevink.

Men slik det hevdes i Lancet-artikkelen - det er vanligst med underrapportering fra konflikter.

- For oss som ønsker å dokumentere noe veldig grundig, er vi nødt til å utelate det som er usikkert, og da blir tallet for lavt. For eksempel baserer vi på PRIO oss på nyhetsrapporter om drepte i en del tilfeller. Det er grunn til å tro at data basert på lett tilgjengelige presserapporter bare får med seg ned mot en fjerdedel av de som faktisk er drept, forklarer Hegre.

IRAQ BODY COUNT har nettopp publisert [en kritikk](#) av Lancet-studien.

Men hvis man ser nærmere på dokumentasjonen de har laget, sier de selv at de trolig underrapporterer kraftig. De skriver følgende:

- Vi er ikke selv en nyhetsorganisasjon, og som alle andre kan vi bare basere oss på informasjon som allerede er blitt rapportert. Vi forsøker å gi en troverdig innsamling av informasjon om sivile drepte, basert på hva som har blitt rapportert fra anerkjente kilder. Vårt maksimum er altså et tall over hvor mange som er rapportert drept [...] Det er sannsynlig at mange, om ikke de fleste, sivile drepte i en krig ikke rapporteres. Dette er det triste faktum når det gjelder krigens natur, skriver de.

Denne artikkelen er skrevet av Magasinets nettredaksjon, og ikke publisert i papirutgaven. Har du spørsmål eller kommentarer, send dem til oss på mail.

mna@dagbladet.no

Første gang publisert: tirsdag 17. oktober 2006

LANCET- ARTIKKELEN

«Dødelighet etter 2003- invasjonen i Irak» («Mortality after the 2003 invasion of Iraq: a cross-sectional cluster sample survey»)

- Undersøkelsen anslår at 654 965 mennesker har blitt drept i Irak som følge av krigen.
- Av disse anslås det at 601 027 er drept på grunn av vold
- 91 prosent av de drepte var menn
- 31 prosent av de som døde av vold ble drept av koalisjonsstyrker

Iraq Body Count har publisert en [kritikk](#) av Lancet-undersøkelsen.

Der hevder de at hvis undersøkelsen er korrekt, innebærer det blant annet at:

- Mer enn tusen sivile irakere har blitt drept hver dag i første halvdel av 2006, og bare en tiendedel av disse rapportert noe sted

- En halv million dødsattester har blitt mottatt av familier, men ikke blitt registrert

Og videre at:

- Undersøkelse impliserer inkompetanse og juks i massiv skala fra irakiske tjenestemenn på alle nivåer, koordinert siden krigen startet
- I lys av slike ekstreme og usannsynlige antagelser, er en rasjonell alternativ konklusjon at forfatterne har konkludert fra urepresentative data, skriver IBC
- - Tall i denne størrelsesorden er ikke nødvendige for likevel å stemple invasjonen i Irak som en humanitær og strategisk katastrofe

Ansvarlig redaktør Anne Aasheim Redaktør for Magasinet JANE THRONSEN
Postadresse PB 1184 Sentrum, 0107 Oslo Telefon 22 31 06 00 Telefaks 22 31 05 22
E-post magasinet@dagbladet.no Respons respons@dagbladet.no Magasinet har ikke ansvar for ubestilt materiale.

[Dagbladet.no](http://www.dagbladet.no) © 2006